

TRØNDERLISTA

Valgprogram for
stortingsperioden 1989 - 93

PROGRAM-ERKLÆRING:**TRØNDELISTA's HOVEDMÅLSETTINGER**

I artikkel 25 i verdenserklæringa om menneskerettigheter slås det fast klare mål for krav til levestandard.

Trønderlista mener at det i dagens Norge blir stadig vanskeligere å oppfylle disse målene.

Vi vil at disse kravene til levestandard/livskvalitet igjen skal stå sentralt i norsk politikk.

I art. 25 sies det blant annet at enhver har rett til en skikkelig levestandard som innebærer en skikkelig bolig, helseomsorg og nødvendige sosiale ytelser. Alle mennesker skal ifølge erklæringa ha rett til trygghet i forbindelse med arbeidsløshet, sykdom, arbeidsuførhet og alderdom.

Med dette som utgangspunkt, vil Trøndelista arbeide aktivt for at disse målsettinger blir prioritert:

- En helse- og omsorgspolitikkk som gir trygghet for alle
- En meningsfylt alderdom og trygghet for de eldre
- En trygg oppvekst, like muligheter til utdanning og arbeid for alle
- En satsing på kultur som gir kulturen skikkelige arbeidskår
- En miljøpolitikk som stanser miljø-ødeleggelsene og lar forurenserne betale
- En samferdselspolitikk som styrker kollektivtrafikken
- En distrikts-, jordbruks- og fiskeripolitikk som gir større muligheter for å ivareta et spredt bosettingsmønster, og som fjerner konkurransefordelene ved sentralisering
- En boligpolitikk som sikrer alle retten til en skikkelig bolig til en pris som er realistisk
- En utjevning av lønnsforskjeller mellom kvinner og menn, og sikre kvinners rett til arbeid

- En økonomisk politikk som sikrer alle arbeid og en skikkelig lønn
- En raskere og bedre integrering av innvandrere til et fargerikt fellesskap. Nye landsmenn må ikke bli samfunnets tapere
- En politikk for internasjonal solidaritet og fred, med støtte til arbeidet for ny økonomisk verdensordning og nedrustning

INITIATIVTAKERNE

Initiativtakerne til Trønderlista består av en stor gruppe mennesker som er lei av uforpliktende valgløfter foran hvert valg. Vi kommer fra svært ulike miljøer og har forskjellige politiske grunnholdinger. Vi har registrert at taktikk og partiegoisme spiller en altfor stor rolle i det politiske liv.

Vi går derfor inn for samarbeid på tvers av ideologiske skillelinjer, og vil søke praktiske løsninger til beste for befolkningen.

Trønderlista vil satse på et nært samarbeide med velgerne i fylket i valgperioden, og vil bringe vanlige folks meninger og folkelige bevegelses politikk inn på Stortinget.

SAMFUNNSUTVIKLINGA

Samfunnsutviklinga går i feil retning. Vi er vitne til at det er åpnet for økonomisk spekulasjon hvor enkelte grupper grovt utnytter mulighetene til privat rikdom.

Rentenivået har ført til økt gjeldsbyrde og en vanskelig økonomisk situasjon for vanlige lønsmottakere. Det har også ført til stagnasjon i næringslivet.

Den ustabile samfunnsøkonomien og innstrammingspolitikken har gjort det svært vanskelig for små bedrifter og næringsdrivende. Ikke minst lønsmottakerne må bære byrdene under den økonomiske "hestekuren". Antall konkurser har økt og arbeidsløsheten er den største etter 2. verdenskrig.

HVA VIL TRØNDERLISTA?

Vi vil arbeide for å snu denne utviklinga. Vi vil begrense mulighetene til økonomisk spekulasjon og styre markedskreftene. Alternativet er planmessig økonomisk utvikling.

Trønderlista vil prioritere full sysselsetting og stimulere til optimisme og konstruktiv tenkning i arbeidsliv og samfunn. Vi er sterkt opptatt av å bruke de mulighetene forskning og industriutvikling gir.

Vi vil at våre etterkommere ikke skal frykte framtida, men møte den med optimisme. Det må bli slik at vi skal føle ansvar for hverandre og bygge et samfunn for alle.

Trønderlista vil videreutvikle demokratiet, våre tillitsvalgte skal være ærlige og fullt ansvarlige overfor velgerne.

VI VIL VÆRE EN NY TYPE POLITIKERE

PROGRAM-POSTER:

1. HELSE OG SOSIALOMSORG ER SAMFUNNETS ANSVAR

Vi registrerer at det politiske ansvar i stor utstrekning er lagt til primær- og fylkeskommunene, mens de økonomiske betingelsene legges av staten. De lokale politikerne tvinges til innstramninger vedtatt av deres egne partier i Storting og regjering.

Trønderlista vil legge det politiske og økonomiske ansvar på samme forvaltningsorgan. Det innebærer at kommunene må settes i stand til å fylle de oppgaver de har ifølge arbeidsdelinga stat/kommunener. For Regionsykehuset mener vi staten må overta det økonomiske ansvaret slik at forsvarlig drift sikres.

Reine lønnsomhetskriterier må aldri legges til grunn ved drift av helsevesenet. Vi vil bestemt motsette oss at posisjon eller bosted skal gi fordeler og bestemme hvilket helsetilbud den enkelte får.

Det aller viktigste for oss blir å hindre at eldre som er sterkt avhengig av helsetjenester skal bli salderingsposter på de offentlige budsjetter.

Vi vil prioritere disse sakene:

- * Øremerket tilskudd til helsevesenet i kommuner og fylkeskommuner. Staten må sikre geografisk spredning av lokalsykehus. Sykehusene i Røros og Orkdal må opprettholdes som lokalsykehus.
- * Bygge ut det somatiske og psykiske helsevern i tråd med gjeldende normtall.
- * Gå mot private, kommersielle helsetilbud.
- * Foreslå tiltak for bedre ressursutnyttelse i helsevesenet. Vi støtter forsøkene med omorganisering i helse- og sosialsektoren.
- * Gå mot nye egenandeler på helsetjenester. Gamle egenandeler fryses for på sikt å fjernes.
- * Tannhelsetjenesten for alle må dekkes av folketrygden.
- * Alle psykisk utviklingshemmede må sikres et bedre tilbud i den enkelte kommune hvis HVPU-reformens intensjoner skal oppfylles.
- * Foreslå alternative arbeidsplasser for yrkesskadde. Uførestrygd må ikke bli det eneste alternativet til lønna arbeid.
- * Legge forholdene tilrette for utdanning av mer helsepersonall. Likt tilbud om helsetjeneste i hele landet.

2. ELDERE FORTJENER DET MESTE OG DET BESTE

Dagens eldre har bygget opp velferds-Norge. De fortjener selvsagt alle tilbud de selv har skapt grunnlaget for. Eldre må også i større grad betraktes som en ressurs i samfunnet. At friske arbeidføre mennesker skal miste muligheten til å arbeide ved en bestemt alder er ikke riktig.

Vi vil i nært samarbeide med de eldres egne organisasjoner arbeide for at deres situasjon blir bedret. Den eldrebølge vi vil møte i slutten av vårt århundre må tas alvorlig og forberedes.

Alle med behov for omsorg skal ha rett til omsorg. Et differensiert tilbud med minstenormer for omfang av hjemmehjelp, hjemmesykepleie og aktivitetstilbud må opprettholdes og utvikles.

Derfor vil Trønderlista prioritere:

- * En pensjon å leve av. Justeringene må følge den generelle lønnsutviklingen.
- * A fjerne egenandeler på helsetjenester og medisin til pensjonister og uføretrygdede.
- * Arbeide for reell forhandlingsrett til pensjonister.
- * A støtte hjemmebaserte omsorgsformer og lønn for omsorgsarbeide
- * A støtte utvikling av nye alternative tilbud og ingen nedbygging av eksisterende tilbud for eldre.

3. STANS MILJØ-ØDELEGGELSENE / STYRK FOREBYGGENDE TILTAK

Vi er vitne til en voldsom økning i privatbilismen. Dette fører til økt luftforurensning og miljøforringelse. Kollektivtrafikken bygges ned. Statistikk viser at en stadig større del av varetransporten overføres fra jernbane til veinettet.

Som i andre land fører utslipp av KFK-gassene til nedbryting av ozonlaget, mens brenning av fossile brennstoffer, som olje, kull og gass, skaper drivhuseffekten. Dette fører til klimatiske og økologiske forstyrrelser.

Ressursene i havet er blitt overbeskattet og den økologiske balansen er forstyrret. Vi er i ferd med å ødelegge naturen for våre etterkommere.

Viktige saker for oss er:

- * A begrense privatbilismen i byene. Større andel av veimilliardene forslås overført til kollektivtrafikk og bedre kommunikasjon i distriktene.
- * Kollektivtakstene må være konkurransedyktige overfor privatbilen. Takstene må senkes drastisk. Det må bli lønnsomt for den enkelte å reise kollektivt.
- * Legge forholdene til rette for utbygging ut elektrisk, miljøvennlig kommunikasjon, trikk og jernbane.
- * Skinnebasert tilbringertjeneste til Værnes og til ny hovedflyplass på

østlandet.

- * **Utbygging av Nord-Norgebanen.**
- * **A stanse nedleggingen av sidespor og stasjoner.**
- * **Mest mulig av varetransporten må over på jernbane.**
- * **Forurensere må betale omkostningene med å rette opp miljø-
ødeleggelser. Lovverk, konsesjonsbehandling og bøtlegging må
skjerpes.**
- * **Forslag om økt offentlig støtte til miljøvernbevegelsene.**
- * **Oljeressursene må forvaltes for framtida og drift må ikke
igangsettes uten at sikkerhet og konsekvenser er belyst.**
- * **Staten må garantere at kommunene får midler til å etablere
kloakkrenseanlegg.**

4. BYGG HELE LANDET, LEGG IKKE NED UTKANTENE

Norsk distrikts- jordbruks- og fiskeripolitikk må tilrettelegges slik at vi bevarer et spredt bosettingsmønster og tar vare på våre naturressurser for framtida.

Vi opplever idag at vår nordlige landsdel tappes for folk og ressurser, tusenvis av arbeidsplasser i primærnæringene forsvinner hvert år. Denne utviklinga må snus. Å arbeide for å sikre bosettinga i hele landet krever mindre ressurser enn den sentralisering vi idag opplever. Jordbruksbefolkningens og fiskernes organisasjoner må få større innflytelse på den politikk som føres.

Trønderlista vil:

- * **Støtte opprettelse av interkommunale kompetansesenter for utvikling av arbeidsplasser i mindre kommuner.**
- * **Bedre fordeling av jordbruksoverføringene: mer til småbrukerne. Bedre utnyttelse av ressursene i skogen.**
- * **Øke tilskuddet til nydyrking**
- * **Opprettholde og utvikle lokale bedrifter for foredling av jordbruks-**

og fiskeprodukter.

- * **Styrke småbruker- og bondekvinnenes stilling. Sikring av rettigheter i arbeidforhold og for pensjon.**
- * **Importvernet av norsk landbruk må bevares.**
- * **Fastlandforbindelsen til Hitra-Frøya må bygges ut som planlagt.**
- * **Begrens trålfiske, og styrk kystfiskernes stilling i fiskerinæringa.**
- * **Foreslå at stortingsvedtaket om plassering av storflyplass på Hurum blir omgjort - sentralflyplass på Gardermoen bygges ut.**

5. RIMELIGE BOLIGER ER EN MENNESKERETT - GJENREIS DEN SOSIALE BOLIGBYGGINGA

Boligpolitikken i Norge har i de senere år tatt en retning vi mener er uakseptabel. Trønderlista mener vi i vårt samfunn har muligheten til å føre en politikk som sikrer alle en rimelig bolig av god standard.

Boligprisene i pressområdene gjør det nå håpløst for ungdom å etablere seg. Vi er også vitne til at det bygges færre, men større boliger enn før. Store mengder kapital bindes opp i boliger, men denne kapitalen eies i større grad av banker og privatpersoner. Kapital som f.eks. kunne vært brukt til boligbygging i offentlig regi disponeres også av private.

Utviklinga på boligmarkedet må snus:

- * **Det må settes maksimalpris på omsetning av fast eiendom.**
- * **Boliger som er rente eller lånesubsidierte må ha pris- og omsetningsstyring**
- * **Planlegging og utnyttelse av ressursene i byggebransjen må bli bedre**
- * **Vi må øke utbygging av offentlig finansierte utleieboliger i byene**
- * **Støtten til de som skal etablere seg i egen bolig må utvides**
- * **Vi vil prioritere arbeidet med å få ned bokostnadene slik at disse kan betales med gjennomsnittlig lønnsinntekt**

- * Husbankrenta og andre boligrenter i offentlige banker må ned og utlånsrammene opp. Staten må styre andre låneordninger av betydning for boligbygging
- * Prioritering av boligbygging foran varehus og forretningsbygg i pressområder
- * Styrke tomtefesternes og leiertes rettigheter.

6. LØNN Å LEVE AV, SKATTER Å LEVE MED, ARBEID TIL ALLE

Den økonomiske politikk som føres idag, fører til at en liten del av befolkninga tilegner seg en stadig større del av våre felles goder. Norge har aldri vært så "rikt" som idag. Alikevel opplever vi at stadig større grupper blir avhengig av sosialhjelp og en arbeidsledighet som er den største siden 30-åra.

Trønderlista vil arbeide for en politikk der ingen tvinges ut i arbeidsledighet for å sikre privilegerte gruppers overforbruk. Dette er for oss uakseptabelt når vi samtidig har en rekke uløste samfunnsoppgaver. Midler som idag brukes til trygd og sosial stønad må brukes til å skape nye og varige arbeidsplasser.

En politikk for full sysselsetting vil være en av våre merkesaker.

På bakgrunn av dette vil vi:

- * Bevare den frie forhandlingsretten.
- * Foreslå skjerpa beskatning av spekulasjonsinntekter og frynsegoder, økt kontroll av skatte- og avgiftssnytere.
- * Øke eiendoms- og formuebeskatninga til fordel for redusert skatt på normalinntekt.
- * Innføre avgift på aksjeomsetning.
- * Arbeide for utvidet bruk av arbeidsgiveravgift som distriktpolitisk virkemiddel.
- * Foreslå at det lages en nasjonal plan for norsk industri, og foreslå importvern som virkemiddel for å verne norske arbeidsplasser.
- * At arbeidsledigheten ikke må brukes som et kynisk virkemiddel i

den økonomiske politikken.

- * Arbeide for at uløste oppgaver i samfunnet må utvikles til faste arbeidsplasser ved bruk av tiltaksmidler.
- * At alle skal få arbeidsledighetstrygd når de er ledige, uavhengig av opptjening og uten tidsbegrensning.
- * Gå mot utenlandske oppkjøp og nedlegging av norske arbeidsplasser.
- * Arbeide for ei garantert årsminstelønn på 90% av gjennomsnittelig industriarbeiderlønn.
- * Foreslå redusert moms på matvarer.

7. BARN, UNGDOM, UTDANNING OG FORSKNING – EN INVESTERING I FRAMTIDA

Barn og ungdom representerer framtidens Norge og bør ha de beste oppvekstvilkår. Alle undersøkelser og rapporter fra bl.a. barneombudet viser at disse grupperes situasjon er blitt forverret de senere årene. Utdanningstilbudet er blitt dårligere og arbeidledigheten større blant unge.

Vi ligger på en klar "jumboplass" når det gjelder barnehagedekning og fritidshjem. Rusmiddelbruken øker stadig og vi opplever at samfunnet ikke er istand til å ta vare på de som har behov for hjelp.

Derfor vil Trønderlista arbeide for:

- * Gratis grunn- og videregående utdanning til alle, nei til egenandeler, også på skoleskys.
- * At ungdomsgarantien må bli reell. All ungdom må sikres arbeid eller utdanning som gir kompetanse.
- * Å styrke studiefinansieringa. Lik rett til utdanning uansett sosial og geografisk bakgrunn.
- * Økt hybelbygging for lærlinger, studenter og skoleungdom.
- * Å prioritere utbygging av barnehager, fritidsklubber og fritidshjem.

- * At behandlingsinstitusjoner for barn og unge med psykiske problemer og rusmiddelproblemer må bygges ut.
- * Økt støtte til frivillige organisasjoner som driver arbeid med barn og ungdom.
- * Styrking av barnas rett til samvær med begge foreldre. Barn må bli selvstendig part i kamp mellom foreldre.
- * Økt satsing på utdanning og forskning. Både stat og næringsliv må bidra.
- * Innføre samfunnstjeneste som alternativ til fengselsstraff for unge lovbytere.

8. INNVANDRING / INTERNASJONALE SPØRSMÅL

Trønderlista støtter parolen - Ja til et fargerikt felleskap. Innvandringspolitikken må tilrettelegges på en slik måte at vi unngår oppblomstring av rasisme og fremmedfrykt.

Trønderlista mener at den politikken som idag føres overfor flykninger og innvandrere i Norge bør forbedres. Flykninger og innvandrere må sikres en forsvarlig og individuell behandling av sine søknader. Alt for mange blir idag sendt ut av landet uten at de har fått en skikkelig begrunnelse for avslaget.

Vi vil føre en politikk som gjør det lettere for disse gruppene å få bli og etablere seg i Norge.

Derfor vil Trønderlista :

- * En raskere og bedre integrering av innvandrere. De må skaffes meningsfylt arbeid slik at de kan bli økonomisk uavhengige.
- * Straffelovens bestemmelser mot diskriminering på grunn av rase, nasjonalitet, politisk oppfatning eller religion må håndheves.
- * At asylsøkere må garanteres rettssikkerhet.
- * Vi støtter arbeidet for en ny økonomisk verdensordning. Dette vil begrense flykningestrømmene og styrke u-landenes stilling.
- * Arbeide for en ny avtale om reduksjon av taktiske atomvåpen.

9. KVINNER OG MENN HAR LIKEVERD

Kvinnens stilling i samfunnet henger nøye sammen med den politikk som føres på alle områder. Mangelen på barnehageplasser, omsorgstilbud for eldre og funksjonshemmede og lavtlønnsgruppene sine negative lønnsutvikling rammer kvinnene spesielt.

Trønderlista vil i nært samarbeide med kvinneorganisasjonene arbeide for at kvinnenes krav og situasjon i samfunnet blir vist mer oppmerksomhet:

- * De typiske kvinneyrkene er lavtlønnsyrker, oppvurder lavtlønnsyrkene.
- * Statlige tiltak for å hindre at den økonomiske krisa rammer kvinnearbeidsplasser spesielt sterkt.
- * Redusert normalarbeidsdag for å bedre barnefamiliens forhold.
- * Utvidet svangerskapspermisjon til ett år og rett til fravær ved barns sykdom.
- * Retten til selvbestemt abort må opprettholdes, avslør m i s - tenkeligjøringen av kvinners moral.
- * Statlige bevilgninger til krisesentra for mishandlede og incest-utsatte.
- * Salget av voldelig og pornografisk litteratur og video har aldri vært større enn nå. "Pornoloven" må håndheves og kontrollen av videoomsetningen skjerpes.

10. EF-SAKEN. RESPEKT FOR FOLKEAVSTEMMINGA I 1972

Regjeringa gjennomfører en tilnæringspolitikk overfor EF. Dette er ikke forenlig med Trønderlista's politiske målsettinger.

Derfor:

- * Folkeavstemmingsresultatet fra 1972 må respekteres
- * Medlemskap i EF er uforenlig med vårt arbeid for å styre i eget land
- * Arbeidet med styrking av samarbeidet i Norden prioriteres.

Valgliste for Fylkeslistene for Miljø og Solidaritet

(tidligere omtalt som Trønderlista)

ved stortingsvalget i Sør-Trøndelag 11. september 1989

1. Fabrikkarbeider Sigrun Mathiesen, Midtre Gauldal
2. Regnskapskontrollør Dagfinn Bollingmo, Trondheim
3. Sykepleier Ingjerd Hovdenakk, Trondheim
4. Kontorleder Solvår Holm, Røros
5. Pensjonist Alf Normann, Trondheim
6. Frisør/lærer Kari Hansen, Trondheim
7. Skoleelev Vegard Nørstebø, Trondheim
8. Lærer Astrid Høyem, Meldal
9. Sykepleier Hilde Jakobsen, Trondheim
10. Amanuensis Steinar Nygård, Trondheim
11. Forfatter Britt Sørensen, Hitra
12. Sivilarbeider Erlend Ness, Hemne
13. Førstemanuensis Houchang Fathi, Trondheim
14. Kommunelege Lars Vetlesen, Selbu
15. Lærer Anne Kristine Gimse, Trondheim
16. Førskolelærer Kristin Fosseide, Klæbu